

Înțelesul sintagmei „substanțe psihoactive”, din conținutul art. 336 alin. (2) Cod penal [1]

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Î.C.C.J. a fost sesizat cu privire la următoarea chestiune de drept: „*Folosirea sintagmei de „substanțe psihoactive” în conținutul normei de incriminare presupune o restrângere a sferei de aplicare a normei de incriminare la categoria de substanțe la care face referire Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, republicata, sau, după caz, sfera noțiunii de substanțe psihoactive se impune a fi interpretată în mod extensiv, fiind incluse și substanțele prevăzute în conținutul Legilor speciale nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope*”. Cauza a fost înregistrată sub numărul 833/1/2021 și are termen la data de 9 iunie 2021.

În opinia mea, pentru deslușirea chestiunii de drept invocate se impune mai întâi o prezentare succintă a cauzei dezbătute și a motivelor care au determinat sesizarea instanței supreme (I), după care voi indica soluția propusă împreună cu argumentele care o susțin (II).

I. Cauza dezbătută și motivele sesizării

În cauza, instanța de fond a stabilit ca inculpatul a condus pe drumurile publice un autoturism care nu era înmatriculat, având plăcuțe cu numărul de înmatriculare provizoriu fals, fără a poseda permis de conducere, fiind sub influența băuturilor alcoolice (1,7 g/l alcool pur în sânge), dar și a unor substanțe psihoactive (THC-tetra hidro carabinol OOH 0,07 ug/ml în sânge). În drept, în sarcina inculpatului au fost reținute, în concurs, infracțiunile de: conducere a unui vehicul neînmatriculat (art. 334 alin. 1 C.pen.), conducere a unui vehicul cu număr fals de înmatriculare (art. 334 alin. 2 C.pen.), conducere a unui vehicul fără permis de conducere (art. 335 alin. 1 C.pen.), conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe (art. 336 alin. 1 și 2 C.pen.). Instanța de fond a aplicat diferite pedepse pentru fiecare din infracțiunile enunțate, a contopit pedepsele respective și a aplicat sporul legal, rezultând o pedeapsă de 1 an și 8 luni închisoare. Este de menționat că, în legătura cu conducerea sub influența alcoolului și a unor substanțe psihoactive, inculpatul fusese trimis în judecată pentru două infracțiuni distincte, art. 336 alin. (1) și art. 336 alin.(2), dar instanța de fond a schimbat încadrarea juridică argumentând că într-o astfel de situație se pastrează unitatea infracțională. Din rezumatul pe care instanța de control îl face cu privire la hotărârea pronunțată de instanța de fond, nu rezultă că în cuprinsul acesteia ar fi existat vreo dezbateră cu privire la sensul sintagmei „substanțe psihoactive” și la includerea în această categorie a substanței ingerate de inculpat, în speța cannabis².

Sesizată cu judecarea apelurilor formulate de inculpat și de parchet, instanța de control judiciar a pus în discuție sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, pentru pronunțarea unei hotărâri prin care să se dea o dezlegare de principiu chestiunii de drept mai sus enunțate. În opinia instanței de sesizare, principalele argumente pentru inițierea

procedurii menționate ar fi următoarele: „Curtea atrage atenția părților cu privire la necesitatea definirii clare a noțiunii de substanțe psihoactive, reținând ca art. 336 alin. (2) Cod penal face referire la substanțe psihoactive, iar acest act normativ a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014 după ce a intrat în vigoare Legea nr. 194/2011 care folosește expres termenul de *substanțe cu efecte psihoactive*. Prin rechizitoriul întocmit de Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgoviște s-a reținut ca inculpatul apelant ar fi consumat cannabis, substanța pe care Legea nr. 143/2000 o definește ca fiind drog de risc, fiind calificată drept și substanța stupefiantă. Prin urmare, existând o multitudine de noțiuni cu care legiuitorul operează, constând în substanțe psihoactive, substanțe cu efecte psihoactive, substanțe stupefiantă, substanțe psihotrope, există definiții ale acestor substanțe în Legea nr. 194/2011, Legea nr. 143/2000 și Legea nr. 339/2005, însă Codul penal nu conține nicio definiție a noțiunii de substanțe psihoactive, la capitolul privind definirea unor termeni sau expresii din legea penală. În aceste împrejurări, în anumite soluții de practică judiciară de la nivelul altor instanțe, în situația în care persoanele acuzate au fost depistate la volan după ce au consumat droguri de risc, respectiv cannabis, nu s-a optat pentru reținerea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (2) Cod penal, motiv pentru care este posibilă inițierea procedurii de adresare a unei întrebări prealabile Înaltei Curți de Casație și Justiție-Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (...).” Este important de menționat că instanța de sesizare insistă pe lipsa definirii noțiunii de substanțe psihoactive, extinzând „culpa” legiuitorului dincolo de „granițele” Codului penal, așa cum o făcuse în pasajul suscitât, punând astfel în discuție previzibilitatea normei: „De asemenea, cu ocazia reglementării înțelesului unor termeni sau expresii prin legea penală, legiuitorul nu a definit, în mod clar, sintagma *substanțe psihoactive*. În concluzie, pentru previzibilitatea condițiilor în care fapta incriminată de dispozițiile art. 336 alin. (2) C.pen. ar întruni condițiile de tipicitate sub aspect obiectiv ale infracțiunii, apreciem că se impune rezolvarea de principiu a următoarei chestiuni de drept, vizând dispozițiile art. 336 alin. (2) din Codul penal” (textul continuând cu problema deja enunțată).

II. Soluția propusă și argumentele care o susțin

Soluția problemei puse în discuție este evidentă, cu condiția de a evita eroarea comisă de instanța de sesizare, atunci când a apreciat, cum am menționat mai sus, că „legiuitorul nu a definit, în mod clar, sintagma substanțe psihoactive”. În realitate, prin art. 241 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, legiuitorul a arătat cât se poate de clar și previzibil că: „Prin substanțe psihoactive se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății”. Aceste substanțe sunt cele prevăzute în anexele la Legea 339/2005 care cuprind, în primul rând, substanțele denumite în mod „tradițional” droguri (adică substanțe *stupefiantă sau psihotrope*) prevăzute în convențiile internaționale la care România este parte (art. 3 din Legea 339/2005) și care se regăsesc și în Legea 143/2000 (art. 1) iar, în al doilea rând, plantele și substanțele aflate sub control național - termen desemnând plantele și substanțele cu *proprietăți psihoactive*, introduse în anexele legii (art. 2 lit. d¹ și art. 8 din Legea 339/2005). În aceasta a doua categorie intra și substanțele la care se referă Legea 194/2011 (indicată de instanța de sesizare) dar numai în măsura în care se stabilește caracterul lor de substituit, conform procedurii stabilite (în acest caz, conform art. 9 din Legea 194/2011, tot Ministerul Sănătății face demersurile necesare pentru ca substanța respectivă să fie trecută atât în anexele de la Legea 339/2005, cât și în cele de la Legea 143/2000). Astfel, noțiunea de substanțe psihoactive acopera, fără excepție, toate actele normative invocate de către instanța de sesizare. Ca atare, folosirea sintagmei substanțe psihoactive în conținutul infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (2) C.pen. (ca de altfel în toate celelalte incriminări în care este folosită, cum ar fi spre exemplu: art. 196, 331, 335, 337 C.pen.) nu presupune o restrângere a sferei de aplicare a normei de incriminare la categoria de substanțe la care face referire Legea nr. 194/2011.

Abordarea problemei prin metodele istorică și teleologică duce la aceeași concluzie. Astfel, Legea 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, folosea o terminologie și o clasificare a substanțelor interzise în acord cu convențiile internaționale, la care România era parte la vremea aceea (și este în continuare), respectiv: Convenția unică a Organizației Națiunilor Unite din 1961 privind *stupefiantele* și Convenția Organizației Națiunilor Unite din 1971 privind *substanțele psihotrope*. În mod corelativ, art. 87 alin. (2) din OUG nr. 195/2002, corespondentul art. 336 alin. (2) din actualul Cod penal, se referea la conducerea unui autovehicul (sau tramvai) „sub influența unor substanțe ori produse stupefiantă sau medicamente cu efecte similare acestora”. Conform alin. (3) al aceluiași articol 87: „Substanțele sau produsele stupefiantă, precum și medicamentele cu efecte similare acestora se stabilesc de către Ministerul Sănătății Publice, iar lista acestora se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I”. Substanțele respective, stabilite la acea vreme de Ministerul Sănătății Publice erau, firește, aceleași cu cele din tabelele prevăzute în Legea 143/2000. Cu alte cuvinte consumul de droguri (de risc sau de mare risc) atragea incidența infracțiunii rutiere.

În scurt timp, la nivel internațional s-a conștientizat faptul că doar interzicerea drogurilor „clasice” a devenit insuficientă, având în vedere că, periodic, traficanții introduc în „piață” o mare varietate de substanțe având efecte similare și care, la rândul lor, afectează sănătatea populației. În acest sens, la nivelul Consiliului Uniunii Europene a fost adoptată Decizia 2005/387/JAI a Consiliului din 10 mai 2005 privind schimbul de informații, evaluarea riscurilor și controlul noilor *substanțe psihoactive*. Scopul declarat al Deciziei era în esență acela de a „permite ca măsurile aplicabile în statele membre pentru controlul stupefiantelor și a substanțelor psihotrope să fie aplicate și noilor substanțe psihoactive” (art.1). Conform art. 3 lit. a) din Decizie: „substanța psihoactivă nouă înseamnă un nou stupefiant sau un nou drog psihotrop în forma pură sau în preparat”. Din această definiție că și din celelalte definiții de la art. 3 rezulta foarte clar că în noțiunea de substanță psihoactivă sunt incluse și drogurile „clasice” (stupefiantele și substanțele psihotrope)⁴. Proiectul Noului Cod penal, adoptat în anul 2009, a ținut cont de dinamica fenomenului și a adaptat terminologia în acord cu decizia amintită, astfel încât a folosit denumirea de substanțe

psihoactive cu același sens, care include drogurile clasice, dar lasă deschisă și posibilitatea includerii de noi substanțe. Folosirea sintagmei în cauza la art. 336 alin. (2) C.pen. nu a avut deci intenția de a restrânge sfera art. 87 alin. (2) din OUG 195/2002, pe care îl înlocuia ci, de a largi această sferă, în concordanță cu normele europene. Alegerea legiuitorului din 2009 a fost una corectă și vizionară, deoarece scopul și definițiile deciziei menționate au fost preluate prin Directiva (UE) 2017/2103 a Parlamentului European și a Consiliului din 15 noiembrie 2017 de modificare a Deciziei-cadru 2004/757/JAI a Consiliului *pentru a include noi substanțe psihoactive în definiția termenului „drog”* și de abrogare a Deciziei 2005/387/JAI a Consiliului⁵. Rezumând, în concordanță cu reglementările europene, scopul folosirii sintagmei substanțe psihoactive în Codul penal este acela de a permite ca textele în care această sintagma apare, să poată fi aplicate nu numai în raport cu drogurile clasice ci și în raport cu noi substanțe, care au aceleași efecte sau efecte similare. Toate aceste substanțe se stabilesc prin lege, la propunerea Ministerului sănătății.

În realitate, apartenența drogurilor (stupefiante sau psihotrope) la categoria substanțelor psihoactive nu necesită neapărat o analiză juridică ci, ea se poate deduce și dintr-o simplă analiză semantică, bazată pe DEX. Astfel, *stupefiant* înseamnă „o substanță din categoria drogurilor care produce *alterări ale funcțiilor psihice*”⁶, iar psihotrop înseamnă (Medicament) care *acționează asupra psihicului*”⁷. Altfel spus, sunt substanțe *psihoactive*.

Revenind la cauza care a generat chestiunea de drept în discuție, reamintesc faptul că substanța consumată era un derivat al canabisului, o substanță ce este menționată (la propunerea Ministerului sănătății) atât în Legea 143/2000 cât și în Legea 339/2005. În jurisprudență, această substanță este reținută în mod constant în raport cu infracțiunea prevăzută de art. 336 alin. (2) C. pen. (așa cum fusese reținută și în raport cu art. 87 alin. (2) din OUG nr. 195/2002, înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, în anul 2014). Iată trei exemple cât se poate de actuale în acest sens: Decizia nr. 329/2017 a Curții de Apel Cluj – unde substanța psihoactivă consumată a fost tetrahydrocannabinol⁸; Decizia nr. 333/2021 a Curții de Apel București – unde printre substanțele psihoactive consumate au fost și canabinoizi⁹; Decizia nr. 217/2021 a Curții de Apel Brașov – unde substanța consumată a fost THC-5 (tetrahydrocannabinolul - compus canabinoid)¹⁰. După cum am observat mai sus, instanța de sesizare a reținut că: „în anumite soluții de practică judiciară de la nivelul altor instanțe, în situația în care persoanele acuzate au fost depistate la volan după ce au consumat droguri de risc, respectiv cannabis, nu s-a optat pentru reținerea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (2) Cod penal”. Din păcate, afirmația nu este însoțită de exemple, astfel încât nu putem ști care au fost eventualele motive ale unor astfel de soluții, evident greșite, după părerea mea.

În concluzie, noțiunea de substanțe psihoactive, definită clar și previzibil prin art. 241 din Legea nr. 187/2012, nu presupune o restrângere a sferei de aplicare a normei de incriminare la categoria de substanțe la care face referire Legea nr. 194/2011 ci, sfera noțiunii de substanțe psihoactive include și substanțele prevăzute în conținutul Legilor speciale nr. 143/2000 și nr. 339/2005.

P.S. Consider că ne aflăm din nou în fața unei false chestiuni de drept, o situație despre care am mai scris¹¹. După cum a rezultat din cele de mai sus, „dilema” instanței de control judiciar ar fi putut fi rezolvată, dacă nu printr-o analiză pur semantică, în mod cert printr-o analiză istorico-teleologică a textelor de lege incidente și printr-o raportare la practica judiciară, mai veche sau mai nouă. Există așadar suficiente temeiuri (nu intru în analiza lor) pentru ca sesizarea să fie respinsă ca inadmisibilă. Totuși, din moment ce întrebarea s-a pus, înseamnă că avem o problemă (chiar dacă ea nu este de drept) și, pentru a evita viitoare surprize, ar fi preferabil ca instanța supremă – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, să se pronunțe în sensul celor arătate mai sus.

De același autor, citește și

[În cautarea stării de „antifragilitate” pentru persoana juridică și managementul acesteia, în raport cu „stresul penal” \(I\)](#)

[În cautarea stării de „antifragilitate” pentru persoana juridică și managementul acesteia, în](#)

[raport cu „stresul penal” \(continuare\)](#)

[În cautarea stării de „antifragilitate” pentru persoana juridică și managementul acesteia, în raport cu „stresul penal” \(III\)](#)

[Un exemplu de politica penală care confirmă zicala: „Și drumul spre iad este pavat cu bune intenții”](#)

[3P, un „virus” reactivat, care amenință sănătatea justiției penale](#)

[Despre viitorul profesiilor juridice, în contextul principalelor provocări ale următoarelor două decenii](#)

[Despre viitorul profesiilor juridice, în contextul principalelor provocări ale următoarelor două decenii \(II\)](#)

[Violența în familie, o nouă țintă a politicii penale populiste](#)

[Furtul calificat și neîmpacarea sau cum Jean Valjean „s-ar rasuci în Mizerabilii”](#)

[Crima și biologie dintr-o perspectivă neuroștiințifică sau ‘Fantoma lui Lombroso la Austin’](#)

[1] Prezentul articol are la bază Opinia Juridică pe care am întocmit-o și care a fost transmisă, prin intermediul Departamentului de Drept penal al Facultății de Drept a Universității din București, Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al I.C.C.J. la data de 20.04.2021.

[2] În sensul celor de mai sus, a se vedea hotărârea de sesizare disponibilă la: <https://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=23519>

[3] <https://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=23519>

[4] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A32005D0387>

[5] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32017L2103>

[6] <https://dexonline.ro/definitie/stupefiant>

[7] <https://dexonline.ro/definitie/psihotrop>

[8] <https://lege5.ro/App/Document/gm3dmnbwgava/decizia-nr-329-2017-conducerea-unui-vehicul-sub-influenta-substantelor-psihoactive-solicitare-pentru-amnarea-aplicarii-pedepsei-respingere?pid=313316109&expression=#p-313316109>

[9] <https://lege5.ro/App/Hotarare/givdambqgavdamzygy3tenjr/?pid=1203373693&expression=substante%20psihoactive%20#p-1203373693>

[10] <https://lege5.ro/App/Hotarare/gv2dambqgavdambqha3tmmjzgg/?pid=1206449893&expression=substante%20psihoactive%20#p-1206449893>

[11] A se vedea în acest sens, V. Cioclei, Dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală. H.P. Tango, disponibil la:

<https://www.universuljuridic.ro/dezlegarea-unor-chestiuni-de-drept-materie-penala-hp-tango/>